

4. Životní prostředí

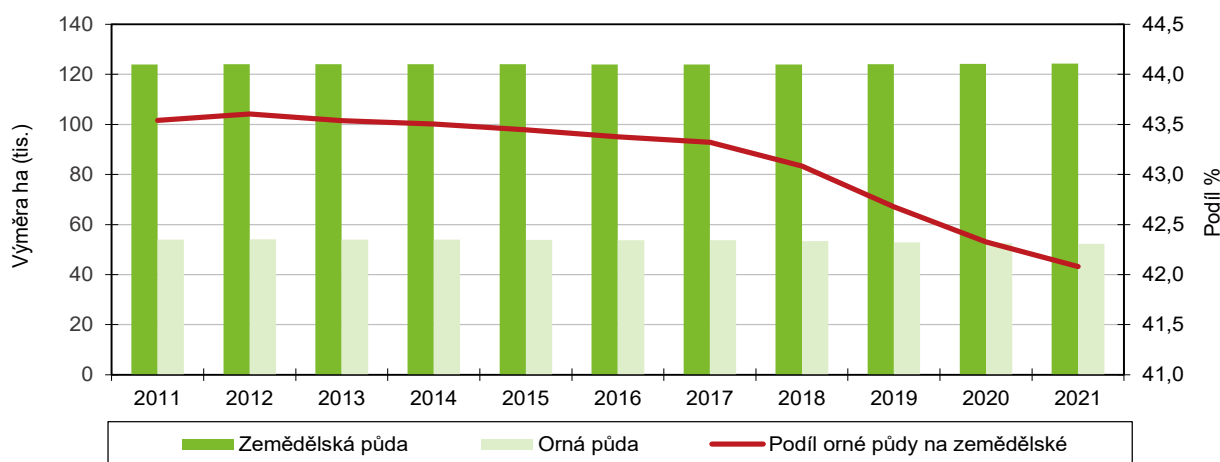
Půdní fond

Orná půda
dlouhodobě ubývá...

Z celkové výměry kraje tvoří více než dvě třetiny nezemědělská půda (62,5 %), tzn. lesní pozemky, zastavěné plochy a nádvoří, vodní a ostatní plochy. Zemědělská půda je tvořena ornou půdou, trvalými travními porosty, ovocnými sady, zahradami.

Graf 4.1. Výměra zemědělské a orné půdy v Karlovarském kraji

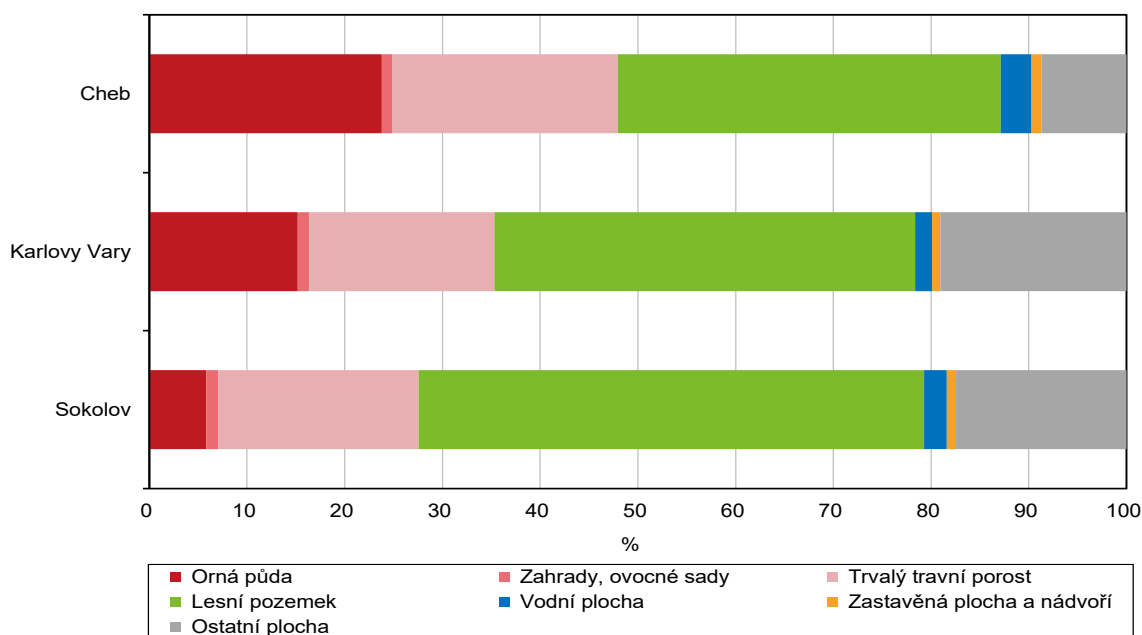
Pramen: ČÚZK

Podíl orné půdy na celkové výměře kraje vykazuje dlouhodobě mírně klesající trend, v roce 2021 činil 15,8 %, což je o 7,7 procentního bodu méně než v roce 1990. V meziokresním srovnání je nejvyšší podíl orné půdy v okrese Cheb (23,8 %), naopak nejnižší v okrese Sokolov (5,8 %), což je dáno zejména rozsáhlou těžební činností na Sokolovsku.

Graf 4.2. Struktura půdy podle okresů Karlovarského kraje k 31. 12. 2021

Pramen: ČÚZK

... naopak podíl trvalých travních porostů stále roste.

Na úkor orné půdy se dlouhodobě zvyšuje podíl trvalých travních porostů. Ty v roce 2021 pokrývaly 20,6 % celkové výměry a za uplynulých třicet let tak jejich podíl vzrostl o 6,2 procentního bodu.

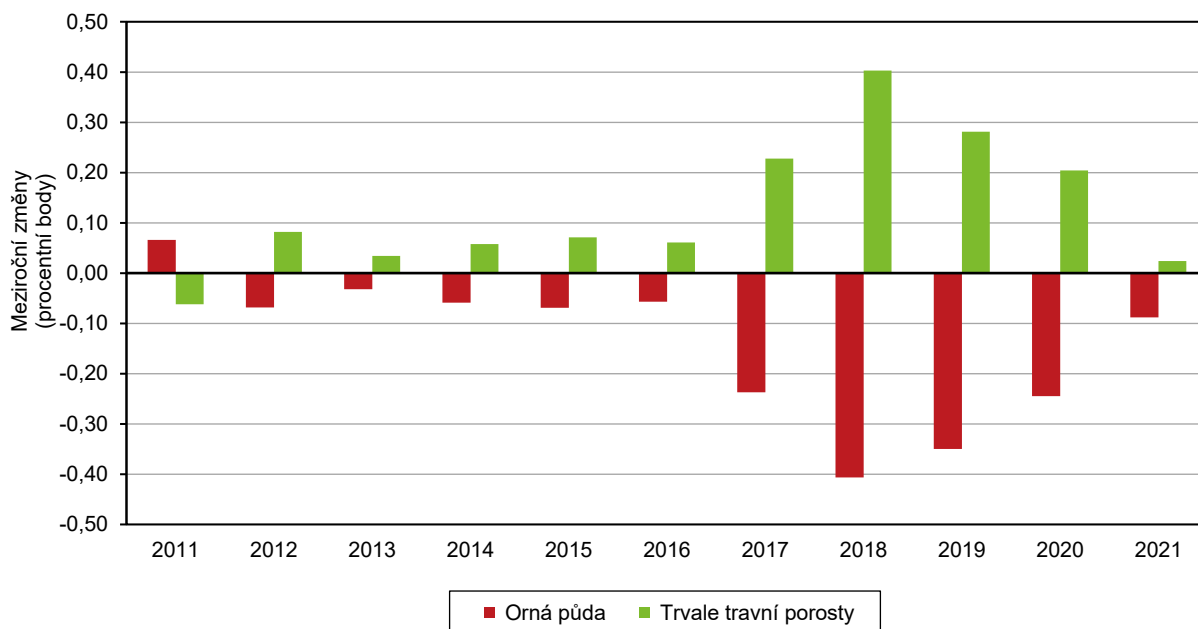
Druhá nejvyšší zalesněnost v ČR.

Výměra nezemědělské půdy v kraji se dlouhodobě nemění a pohybuje se na úrovni téměř dvou třetin celkové výměry. Největší rozlohu zaujímají lesy. Jejich podíl činí 43,8 % celkové výměry, Karlovarský kraj je tak druhým nejzalesněnějším regionem ČR po Libereckém kraji a oproti celorepublikovému průměru je jeho zalesněnost vyšší o 9,8 procentního bodu.

Z okresů kraje vykazuje nejvyšší podíl lesních pozemků okres Sokolov (51,7 % celkové výměry okresu), nejméně zalesněný je okres Cheb (39,2 % celkové výměry okresu).

Graf 4.3. Meziroční změny podílů orné půdy a trvalých travních porostů na zemědělské půdě v Karlovarském kraji

Pramen: ČÚZK

Chráněná území

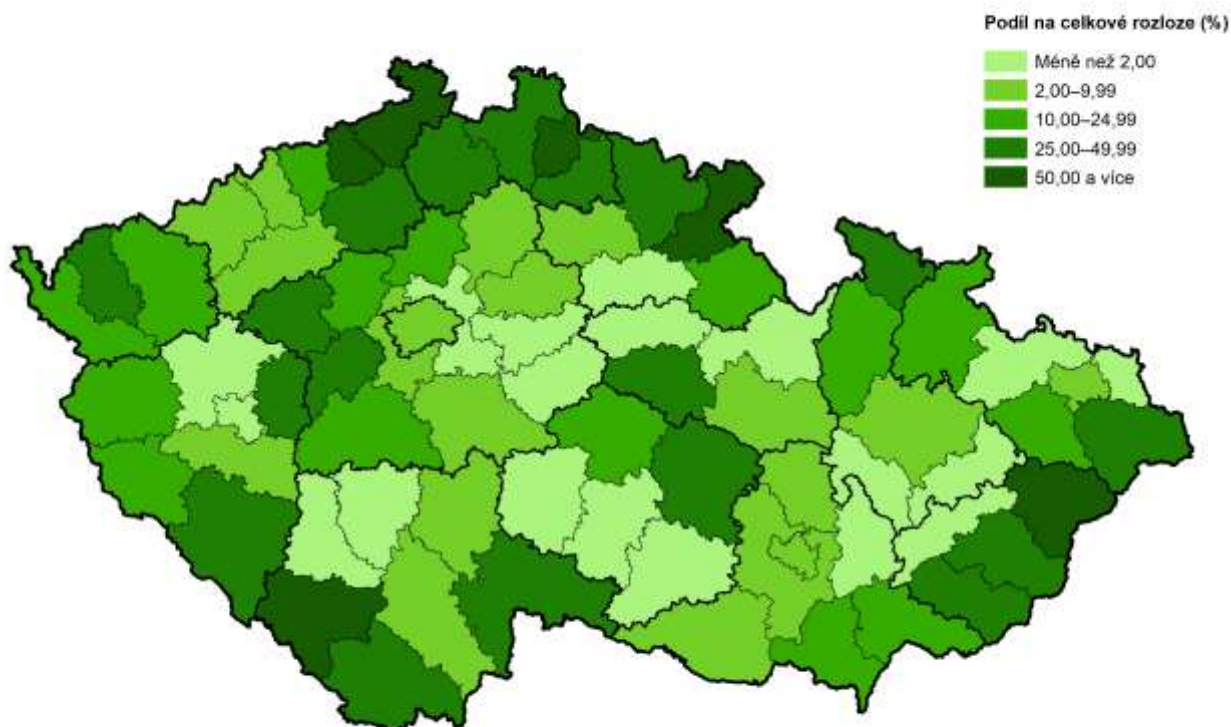
Chráněná území na pětinu rozlohy kraje.

Chráněná území zaujímají téměř pětinu celkové rozlohy Karlovarského kraje (19,7 %). Tato plocha patří mezi největší v celé ČR, vyšší podíl chráněných území na celkové výměře je v Libereckém, Zlínském, Ústeckém a nově také v Královéhradeckém a Jihočeském kraji.

Mezi jednotlivými okresy našeho kraje jsou rozdíly v rozloze území, na která byla ochrana území vyhlášena, přesto platí, že v žádném z nich není rozloha těchto území pod 12 %. Největší plocha chráněných území se nachází v okresech Sokolov (27,9 % celkové rozlohy okresu) a Cheb, kde chráněná území zaujímají téměř čtvrtinu jeho celkové výměry (24,7 %). Důvodem této skutečnosti je zejména to, že na území těchto zmíněných okresů se rozkládají přírodní rezervace a také rozlehlá chráněná krajinná oblast Slavkovský les, která zasahuje i do Plzeňského kraje.

Zvláště chráněná území v okresech k 31. 12. 2021

Pozn.: zahrnuty národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky. V ukazateli jsou zohledněny vzájemné překryvy chráněných území (tzn. nejsou započítána maloplošná ZCHÚ ležící na území velkoplošných ZCHÚ).

Pramen: AOPK ČR

Jedním ze dvou typů chráněných území v rámci soustavy Natura 2000 (soustava chráněných území, která vytvářejí podle jednotných principů všechny státy Evropské unie) jsou také tzv. Ptačí oblasti. V současné době je v ČR vymezeno 41 ptačích oblastí, z nichž se na území Karlovarského kraje nachází jedna, a to Doupovské hory.

Ekologické zemědělství

Ekologickému zemědělství se také říká biozemědělství či organické zemědělství. Jeho smyslem je produkce zdravých a kvalitních potravin trvale udržitelným způsobem. Jde o způsob hospodaření založený na zásadách etického přístupu vůči chovaným zvířatům, ochrany životního prostředí, šetření neobnovitelných zdrojů, udržení biodiverzity a ochrany zdraví populace.

Podíl půdy v ekologickém zemědělství se opět mírně zvýšil...

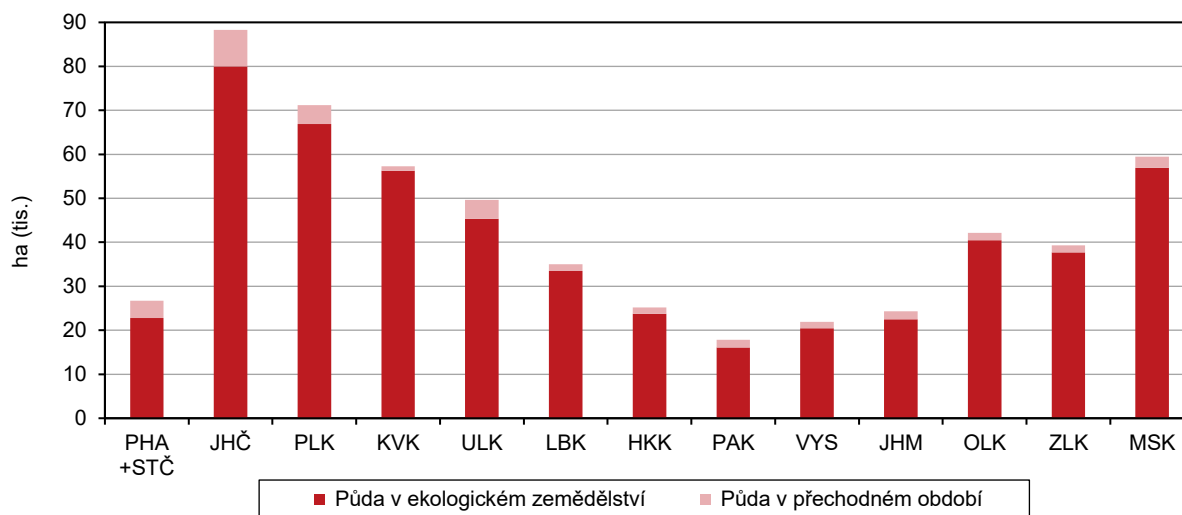
V Karlovarském kraji hospodařili zemědělci v roce 2021 na 56 298 ha ekologické půdy, výměra půdy v ekologickém zemědělství tak doznala mírný meziroční nárůst o 3,9 %. Její podíl na celkové výměře zemědělské půdy se tak zvýšil ze 43,6 % v roce 2020 na 45,3 % v roce 2021. V témže roce se náš kraj podílel 10,8 % na výměře ekologicky obhospodařované půdy v celé ČR, jde o čtvrtý nejvyšší podíl v mezikrajském srovnání. Vyšší hodnotu podílu vykázal již jen kraj Jihočeský, Plzeňský a Moravskoslezský.

... výrazný pokles podílu půdy v přechodném období.

Předtím, než je zemědělská půda certifikována jako ekologická, je nutné přeměnit ji způsobem uvedeným v žádosti o registraci na Ministerstvu zemědělství a zabezpečit odstranění vlivu negativních dopadů předchozí zemědělské činnosti na zemědělskou půdu, krajinu a životní prostředí. Tento režim se nazývá přechodné období a jeho doba je stanovena zákonem na 2 roky. V této době je zemědělec povinen dodržovat podmínky zákona o ekologickém zemědělství, ale produkty prozatím nejsou považovány za ekologické.

Graf 4.4. Výměra půdy v ekologickém zemědělství a přechodném období podle krajů k 31. 12. 2021

Pramen: Ministerstvo zemědělství

Výměra půdy v tzv. přechodném období činila v Karlovarském kraji v roce 2021 celkem 991 ha, ve srovnání s předcházejícím rokem tak došlo k jejímu výraznému poklesu, a to o 66,5 %. Výměra půdy v přechodném období se meziročně snížila v polovině regionů ČR, přičemž v Karlovarském kraji byl tento pokles největší. Naopak významné navýšení půdy v přechodném období vykázal kraj Ústecký (o 74,7 %) a Pardubický (o 61,9 %).

Vodovody a kanalizace

Cena vodného a stočného má dlouhodobě rostoucí tendenci.

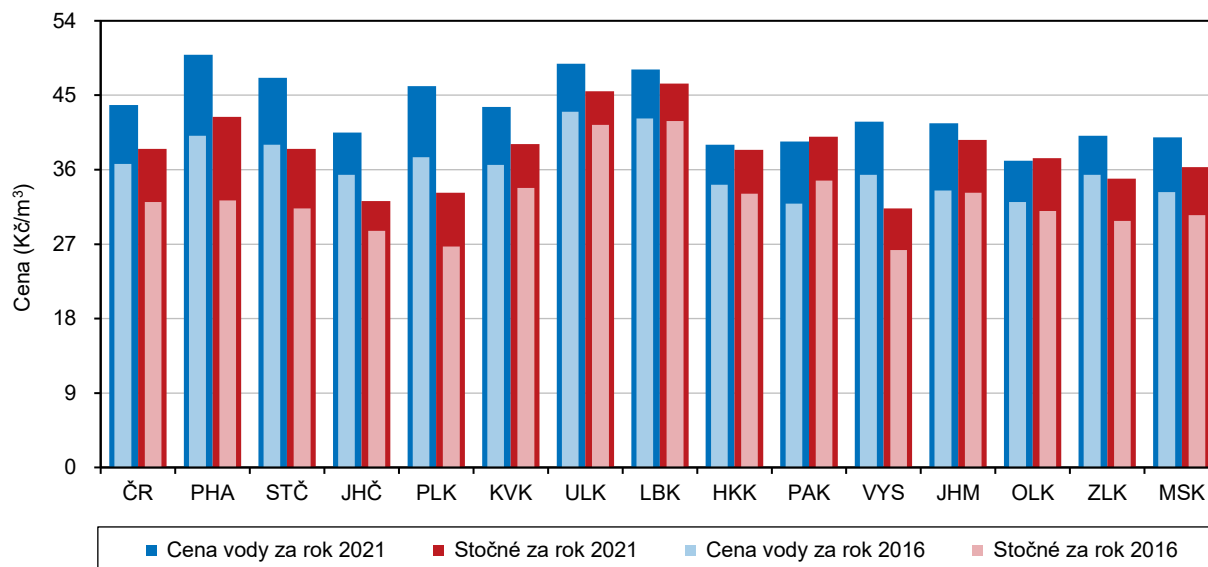
Z celkového počtu obyvatel v kraji bylo v roce 2021 celých 100 % obyvatel zásobováno vodou z veřejného vodovodu. Specifické množství vody fakturované domácnostem na 1 obyvatele v porovnání s předchozím rokem opět mírně vzrostlo (o 2,4 %). Současně došlo také opět k navýšení cen vodného (o 4,1 %) a stočného (o 3,4 %).

V roce 2021 bylo domácnostem na 1 obyvatele fakturováno 91,1 l/den, což je o 2,1 % více než v předcházejícím roce. Domácnostem v kraji tak bylo fakturováno o 2,1 l/den méně než byl republikový průměr (93,2 l/den). K nárůstu specifického množství vody fakturovaného domácnostem došlo téměř ve všech regionech ČR, výjimkou byl pouze Královéhradecký kraj, který jako jediný zaznamenal mírný meziroční pokles (o 0,8 l/den). Nejvyšší a současně výrazný nárůst objemu fakturované vody na 1 obyvatele vykázalo oproti minulému roku Hl. město Praha, a to dokonce o 7,5 l/den.

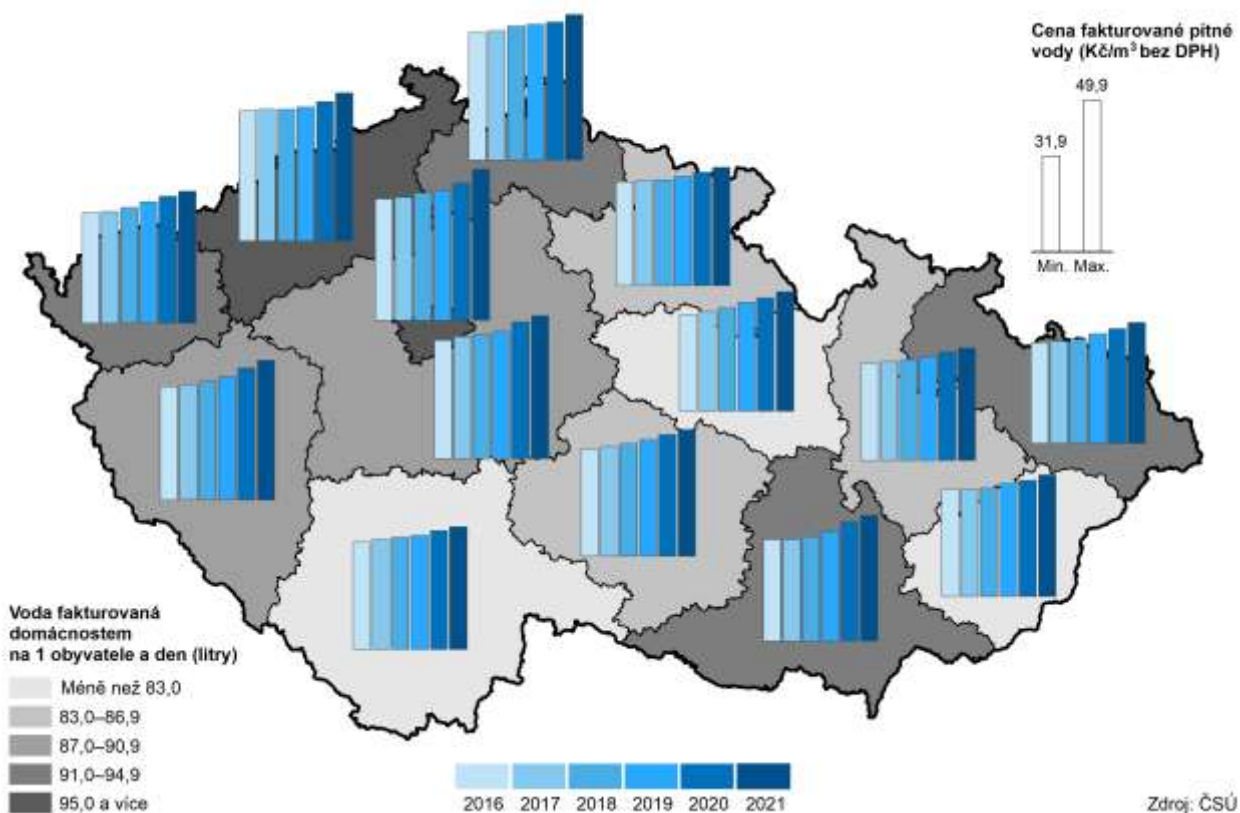
Graf 4.5. Průměrná cena za vodné a stočné v krajích v letech 2016 a 2021

Zdroj: ČSÚ

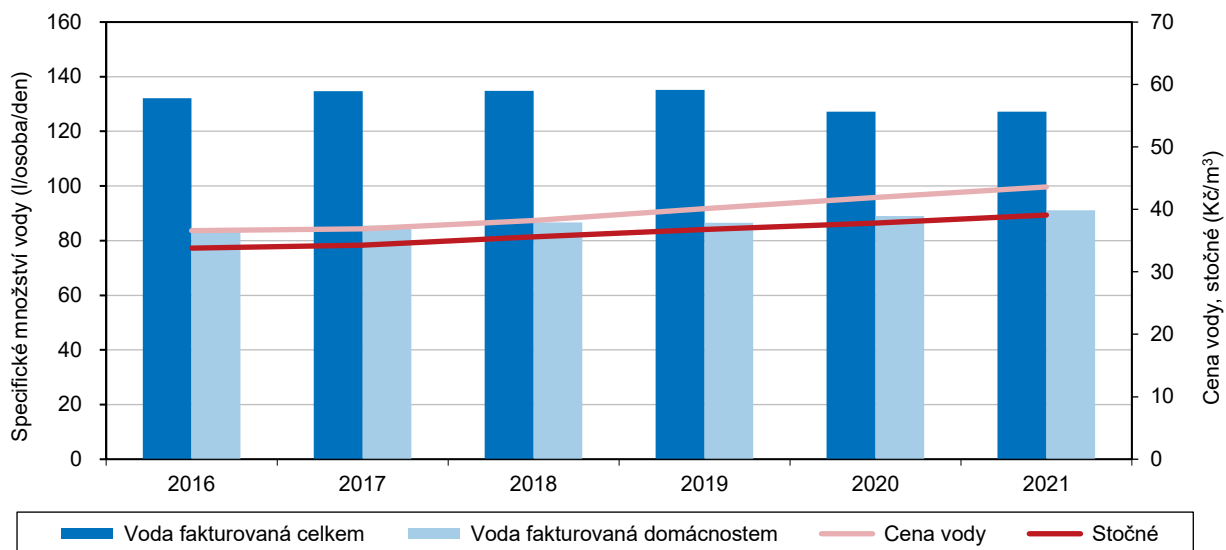
V celé ČR dochází dlouhodobě k navyšování cen vody a stočného, např. v Karlovarském kraji se tak během uplynulých deseti let zvýšila cena vody v Kč/m³ o 21,8 % a cena stočného o 27,4 %.

Spotřeba vody v roce 2021 a vývoj cen vody

Graf 4.6. Specifické množství fakturované vody, vodné a stočné v Karlovarském kraji

Zdroj: ČSÚ

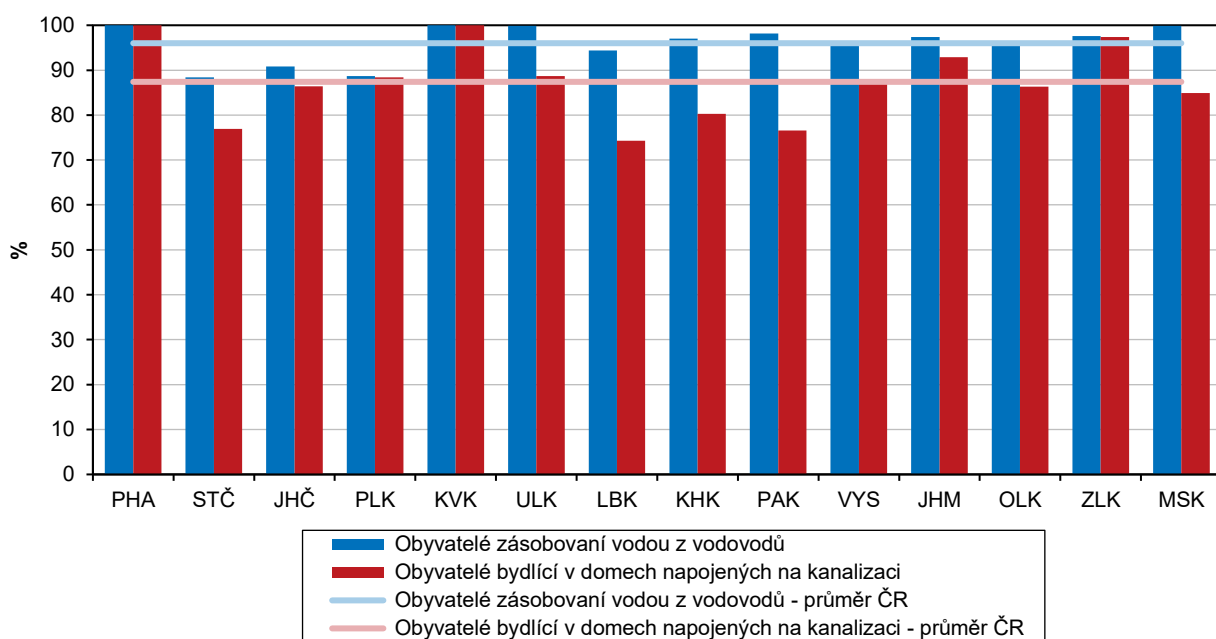

Nejvyšší podíl obyvatel připojených na veřejnou kanalizaci spolu s Hl. městem Prahou.

Karlovarský kraj a Hl. město Praha jsou od roku 2021 jediné regiony, ve kterých jsou všichni obyvatelé napojeni na veřejnou kanalizaci. Karlovarský kraj si držel prvenství nejvyššího podílu obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci od roku 2017. Velmi podobně je tomu i v případě napojení na veřejnou kanalizaci s koncovou čističkou odpadních vod, na kterou bylo v roce 2021 napojeno 99,5 % obyvatel Karlovarského kraje. Napojení všech svých obyvatel vykázalo v roce 2021 pouze Hl. město Praha a Karlovarský kraj tak v mezikrajském srovnání odsunulo na druhé místo pomyslného žebříčku.

Graf 4.7. Podíl obyvatel zásobovaných vodou a napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu podle krajů v roce 2021

Zdroj: ČSÚ

Téměř veškerá voda vypouštěná do kanalizace prochází čističkami odpadních vod.

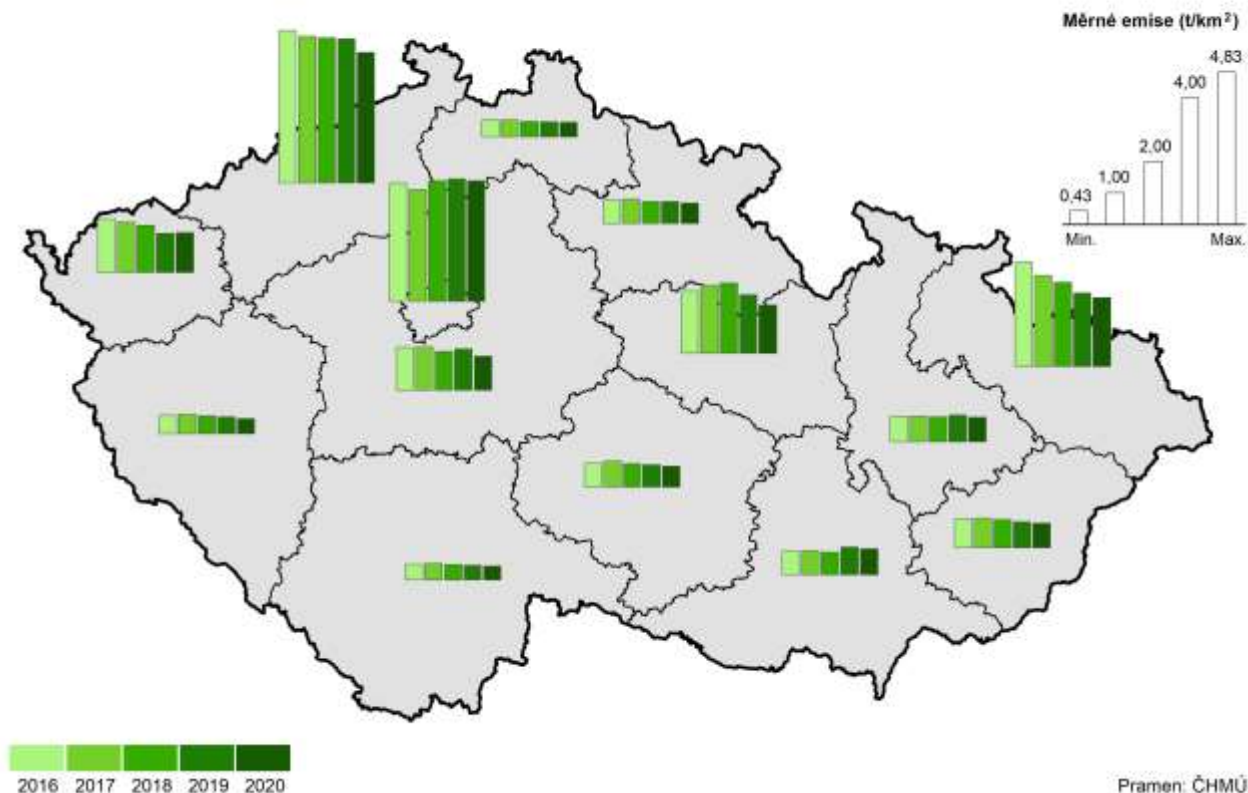
V roce 2021 bylo v Karlovarském kraji 102 čistíren odpadních vod s celkovou kapacitou 126,2 tisíc m³ na den. Oproti minulému roku tak 1 čistička ubyla. Téměř veškerá voda vypouštěná do kanalizace v Karlovarském kraji prochází čističkami odpadních vod (99,9 %). V mezikrajském srovnání jde tak o druhý nejvyšší podíl po Hl. městě Praze, kde čističkami odpadních vod prochází všechna voda vypouštěná do kanalizace.

Co se týče napojení obyvatel na kanalizaci s čističkou odpadních vod trvale bydlících v domech, obsadil Karlovarský kraj v mezikrajském srovnání s podílem 99,5 % těchto obyvatel druhou nejvyšší pozici, a celorepublikový průměr tak převýšil o 14,8 %. Vyšší podíl zaznamenalo již pouze Hl. město Praha, ve kterém jsou napojeni na kanalizaci s koncovkou ČOV všichni jeho obyvatelé. Naopak nejnižší hodnotu tohoto podílu eviduje dlouhodobě Liberecký kraj (73,1 %).

Emise

V souvislosti s členstvím České republiky v Evropské unii tak Česká republika přistoupila k Úmluvě o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím přes hranice a podléhá tak povinnosti vykazovat roční údaje o emisích. Mezi základní strategické dokumenty v oblasti zlepšování kvality ovzduší a snižování emisí ze zdrojů znečišťování ovzduší patří „Národní program snižování emisí České republiky“, který je průběžně aktualizován a vyhodnocován.

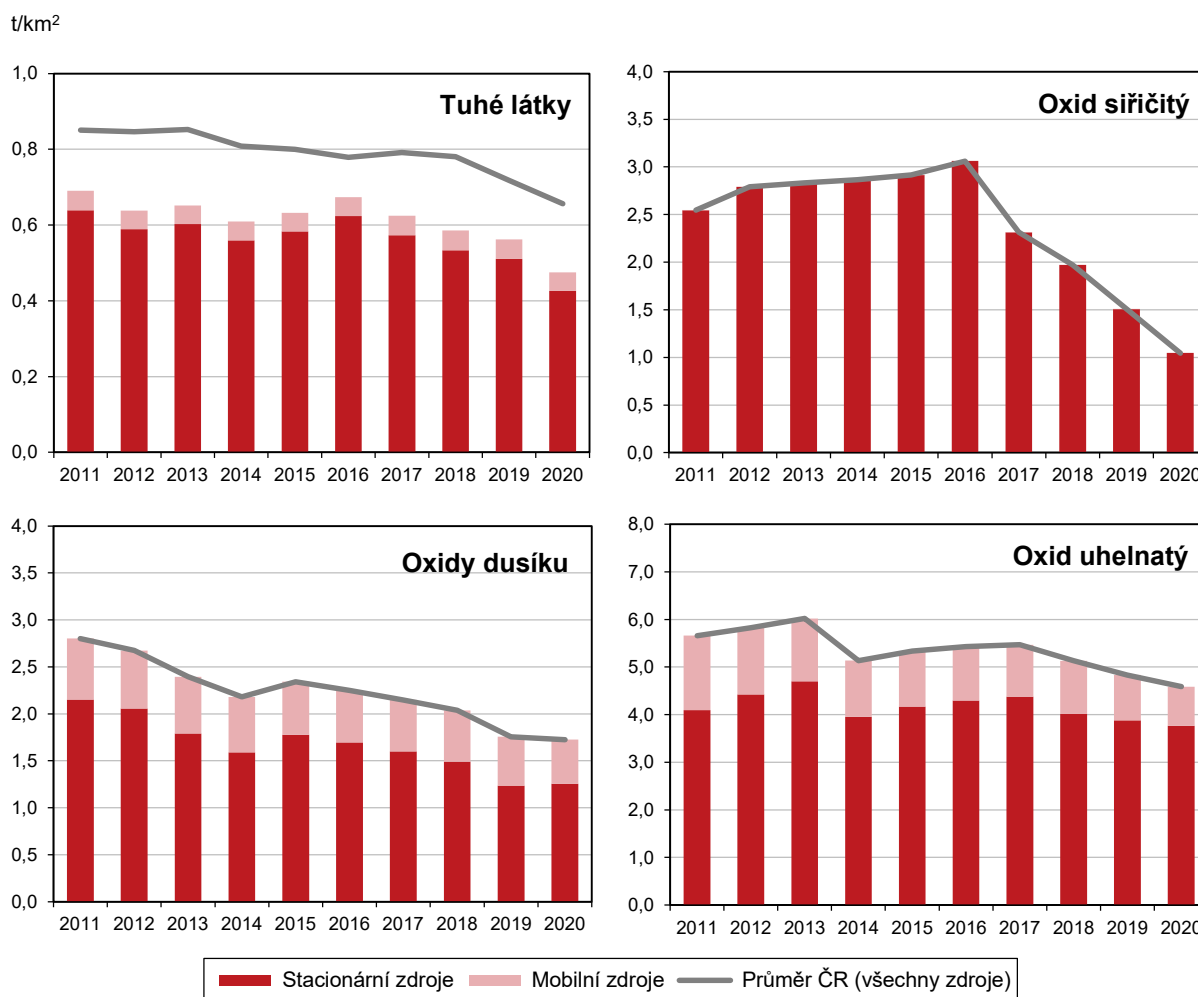
Emise oxidů dusíku (REZZO 1-3) v krajích v letech 2016 až 2020

Znečištění ovzduší je monitorováno sítí měřicích stanic a plošné hodnocení emisí probíhá dle jednotlivých skupin producentů znečištění (REZZO 1–4). Pro vyhodnocení úrovně znečištění ovzduší v ČR došlo v posledních letech k řadě metodických změn. V souvislosti s emisní inventurou v roce 2020 byly zpřesněny výpočty a odhady emisí z dopravy a ze spalování v domácnostech. Emisní bilance zdrojů REZZO 1 zahrnuje od r. 2019 také emise vykázané tzv. přemístitelnými zdroji, jejichž provoz může být v průběhu roku na několika místech. Jedná se především o recyklační linky stavebních hmot.

Graf 4.8. Měrné emise základních znečišťujících látek podle zdroje znečištění v Karlovarském kraji

Pramen: ČHMÚ

Celková bilance emisí za ČR je vyšší než součet bilancí za kraje. Důvodem je, že některé emisní zdroje nelze z důvodu nedostatečných statistických údajů rozdělit do jednotlivých krajů, a tak se vykazují pouze na úrovni ČR. Jedná se například o emise z cigaret, ohňostrojů nebo o rozdíly mezi modelovým výpočtem spotřeby paliv po krajích a celorepublikovými údaji energetické bilance.

Dlouhodobě pokračují snahy o snižování emisí.

Stejně jako ostatní regiony, tak i Karlovarský kraj se snaží snižovat emise sledovaných látek, a to zejména vlivem velkých stacionárních zdrojů. Měrné emise tuhých znečišťujících látek, oxidů dusíku, oxidu uhelnatého i siřičitého vykazují dlouhodobě klesající trend. Tento trend je celorepublikový a o snižování emisí tak usilují všechny kraje bez výjimky.

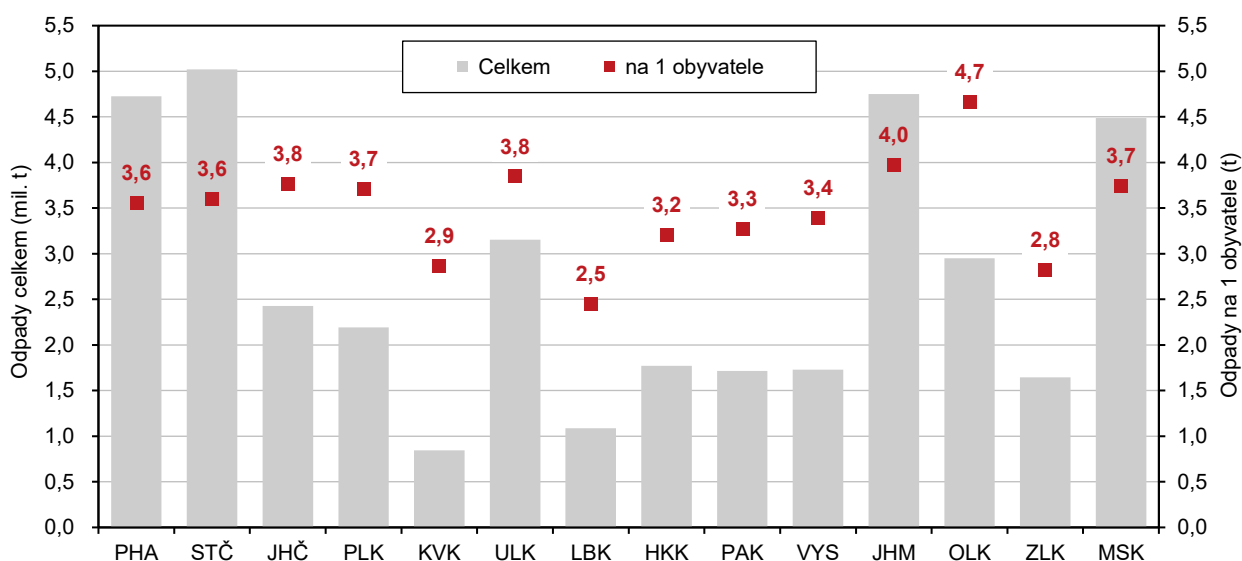
V roce 2020, ze kterého máme k dispozici poslední data, vykazoval Karlovarský kraj v celorepublikovém srovnání po Jihočeském kraji druhou nejnižší hodnotu měrných emisí oxidu uhelnatého (4,59 t/km²) ze všech regionů ČR, naopak měrné emise oxidu siřičitého dosahovaly třetí nejhorší hodnoty (1,05 t/km²) po Ústeckém a Moravskoslezském kraji.

Odpady

Dne 1. ledna 2021 nabyl účinnosti nový zákon o odpadech č. 541/2020 Sb., který byl přijat v návaznosti na právní předpisy Evropské unie z tzv. balíčku oběhového hospodářství. Nový zákon o odpadech obsahuje oproti předchozí právní úpravě několik významných změn, které se dotknou nejen běžných občanů, ale především podnikatelů a obcí. Přináší řadu nových povinností pro původce odpadu, reguluje problematiku tzv. černých skládek, nově ukládá povinnost obcím určit místa pro oddělené soustředování recyklovatelných složek komunálního odpadu (tzn. nebezpečného odpadu, papíru, plastů, skla, kovů, biologického odpadu, jedlých olejů a tuků) a upravuje také mj. metodiku vybírání poplatků za komunální odpad.

Graf 4.9. Produkce odpadů celkem podle krajů v roce 2021

Zdroj: ČSÚ

Třetí nejnižší objem vyprodukovaného odpadu celkem na 1 obyvatele v mezikrajském srovnání.

V našem regionu bylo v roce 2020 nashromážděno celkem 844 442 tun odpadu, z toho 5,8 % představoval nebezpečný odpad. Ve srovnání s předchozím rokem tak došlo k nárůstu odpadu celkem o více než pětinu (o 22,7 %). V přepočtu na 1 obyvatele našeho regionu připadalo 2 870 kg odpadu. V mezikrajském srovnání jde po Libereckém a Zlínském kraji o třetí nejnižší hodnotu, která nedosahuje na celorepublikový průměr o 726 kg.

Produkce komunálního odpadu se meziročně mírně zvýšila.

Komunálním odpadem se rozumí odpad z provozu domácností, odpad z čištění veřejných komunikací a prostranství, odpad z údržby veřejné zeleně a odpad živnostenského charakteru (odpad podobný komunálnímu odpadu, který vzniká z nevýrobní činnosti a provozu živností, úřadů a škol). V Karlovarském kraji produkce komunálního odpadu má v několika posledních letech spíše klesající tendenci, a to jak v absolutních hodnotách, tak i v přepočtu na 1 obyvatele.

V roce 2020 bylo v Karlovarském kraji vyprodukováno celkem 126 537 tun komunálního odpadu. Ve srovnání s předchozím rokem se tak celková produkce tohoto odpadu mírně snížila (o 1,1 %) a představovala 430,1 kg odpadu na 1 obyvatele. Ve srovnání s předchozím obdobím tak došlo ke snížení produkce odpadu na 1 obyvatele v našem regionu o 3,9 kg.

Karlovarský kraj vykázal opět nejnižší produkci komunálního odpadu na 1 obyvatele.

V celorepublikovém srovnání se produkce komunálního odpadu na 1 obyvatele meziročně zvýšila ve většině regionů ČR. Nižší hodnoty v porovnání s předchozím obdobím zaznamenalo v roce 2020 pouze Hl. město Praha, kraj Liberecký, Ústecký a Karlovarský. Objem produkce odpadu na 1 obyvatele v našem kraji byl v celokrajském srovnání, stejně jako v předešlém roce 2019, nejnižší a na celorepublikový průměr nedosahoval dokonce o 76 kg na 1 obyvatele. Naopak nejvíce komunálního odpadu na 1 obyvatele vyprodukoval, shodně jako v předchozích letech, Středočeský kraj (590 kg).

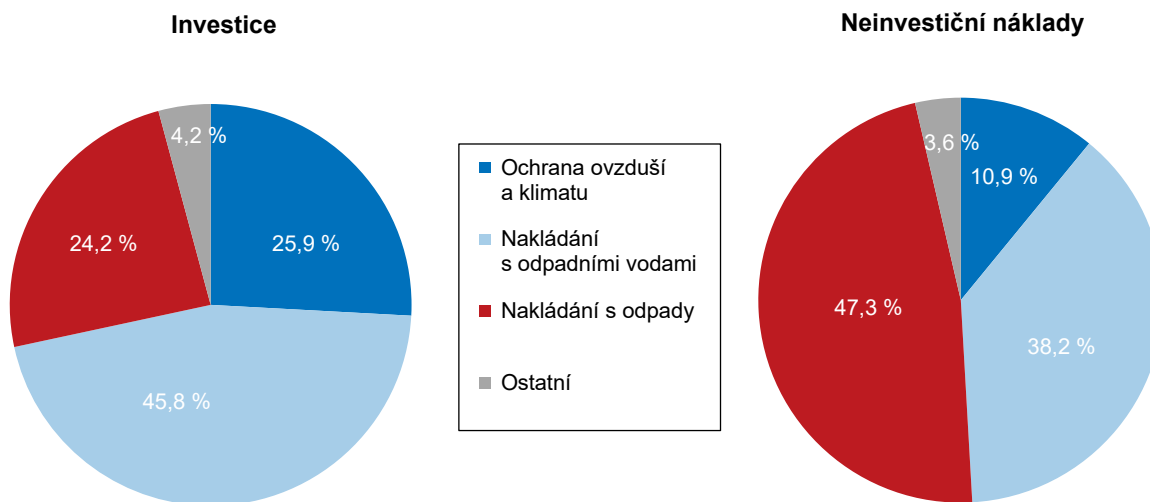
Výdaje na ochranu životního prostředí

Investice na ochranu životního prostředí podle sídla investora mírně vzrostly.

Objem investic vynaložených na ochranu životního prostředí podle sídla investora v Karlovarském kraji, po výrazném propadu v roce 2017 o téměř polovinu, zaznamenal v roce 2021 mírný meziroční nárůst (o 4,3 %, tj. ze 411,9 mil. Kč v roce 2020 na 429,4 mil. Kč v roce 2021).

Graf 4.10. Investice a neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora a podle účelu v Karlovarském kraji (průměr let 2016–2021)

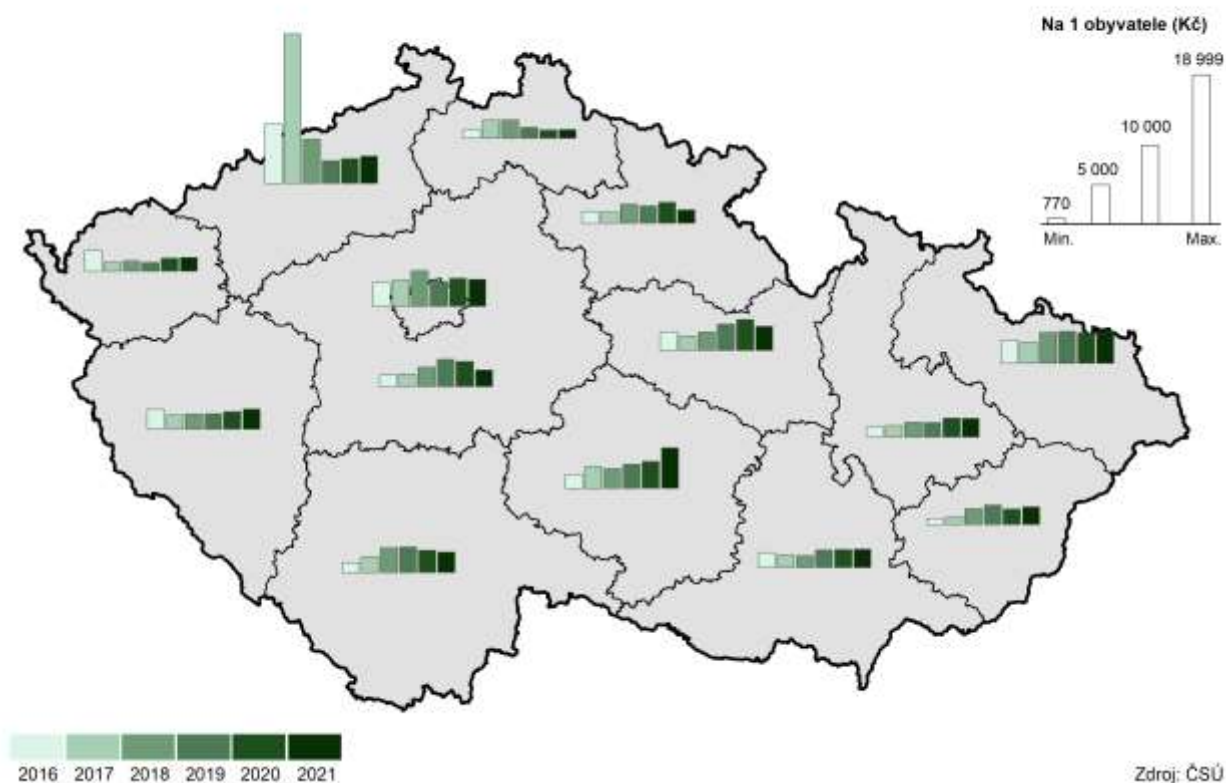
Zdroj: ČSÚ

Největší podíl těchto investic (46,0 %) tvořily výdaje na nakládání s odpadními vodami. Na ochranu ovzduší a klimatu jich bylo použito 38,7 %, což představuje oproti minulému období mírný pokles o 5 procentních bodů. Naopak do nakládání s odpady bylo investováno více a výdaje tak vzrostly o 3,3 procentního bodu. Celkově tak výdaje vynaložené na nakládání s odpady tvořily pouze 10,7 % z celkových investic na ochranu životního prostředí.

Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v krajích v letech 2016 až 2021

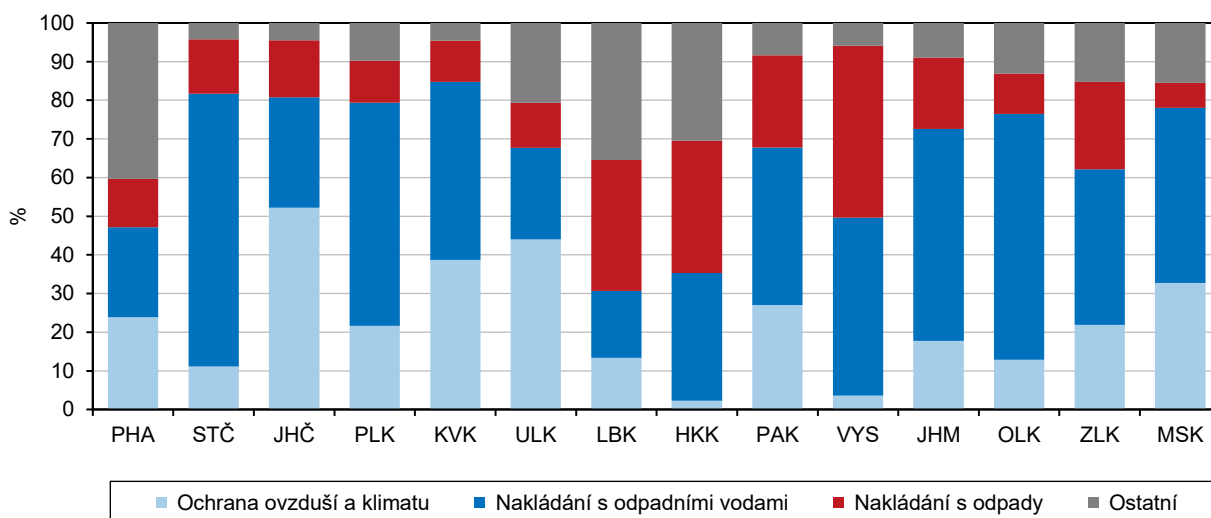

Hodnota investic vynaložených na ochranu životního prostředí podle místa investice na 1 obyvatele mírně vzrostla.

Hodnota vynaložených investic na ochranu životního prostředí podle místa investice na 1 obyvatele našeho regionu v roce 2021 meziročně mírně vzrostla, a to o 5,1 % na 1 735 Kč. Celkově došlo ve srovnání s uplynulým rokem 2020 k nárůstu těchto vydaných finančních prostředků ve většině regionů ČR, přičemž v Karlovarském kraji bylo navýšení této investiční aktivity třetí nejnižší. Naopak nejvyšší meziroční pokles těchto investic evidovaly kraje Královéhradecký a Středočeský, a to o více než třetinu (o 35,4 %, resp. 34,3 %).

Graf 4.11. Investice na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora v roce 2021

Zdroj: ČSÚ

V celé ČR se snížil objem vynaložených finančních prostředků na ochranu životního prostředí dle místa investice na 1 obyvatele meziročně průměrně o 3,5 %.

Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí mírně poklesly.

Neinvestiční náklady v našem regionu, vzniklé v souvislosti s ochranou životního prostředí, podle kraje sídla investora ve srovnání s předchozím rokem mírně poklesly (o 2,4 %) a v roce 2021 tak dosáhla jejich výše 1 276,8 mil. Kč. Více než polovina jich souvisela s nakládáním s odpady (55,7 %) a více než třetina s odpadními vodami (37,8 %). Náklady spojené s ochranou ovzduší tvořily nejmenší podíl, a to pouze 4,2 % z celkových neinvestičních nákladů.

Karlovarský kraj zaznamenal jako jediný meziroční pokles neinvestičních nákladů.

Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora vzrostly, až na výjimku Karlovarského kraje, ve všech regionech ČR, přičemž nejvyšší a velmi výrazný nárůst zaznamenal Zlínský kraj (nárůst o 74,8 %). Karlovarský kraj byl jediným regionem, ve kterém byl meziročně zaznamenán pokles těchto vynaložených nákladů, a to o 2,4 %.

